

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain 1 ja 2 luvun muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi maatalousyrittäjän lomituspalvelusta annetun lain (2/85) 1 ja 2 luvun säännökset maatalousyrittäjien lomituspalvelujen soveltamisalasta sekä niiden kestosta. Vuosilomaa ja viikkovapaata järjestettäessä lakia sovellettaisiin maatalousyrittäjään, joka harjoittaa karjataloutta ja on siihen sidonnainen siten, että ei maatalousyrittäjän karjatalouteen kuuluvien välttämättömien tehtävien vuoksi voi ilman lomittajaa vapautua tehtävistään vuosiloman tai viikkovapaan ajaksi. Täyttä työkyvyttömyyseläkettä, yksilöllistä varhaiseläkettä tai työttömyyseläkettä saavat maatalousyrittäjät jäisivät vuosilomaa ja viikkovapaata järjestettäessä kokonaan lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Sijaisapua järjestettäessä lain soveltamisalaan kuuluisi maatalousyrittäjä, joka harjoittaa maataloutta ja jolla tilapäisen synn vuoksi ei ole mahdollisuutta huolehtia maatalousyrittäjän välttämättömistä tehtävistä ilman sijaisapua. Tilapäisenä synnä pidettäisiin edelleenkin sairautta, tapaturmaa, raskautta ja synnytystä, yritystoiminnan jatkamisen vaatimia järjestelyjä pysyvän työkyvyttömyyden ja kuolemantapauksen yhteydessä sekä varusmiespalveluksen, aseettoman palveluksen tai siviilipalveluksen suorittamista. Lähinnä nykyisen käytännön vakiinnuttamiseksi ehdotetaan

laissa nimenomaan mainittavaksi sijaisavun perusteena pidettävänä tilapäisenä synnä myös lääkärin määräykseen tai lakiin perustuva kuntoutus, isyysloma, lapsen sairaus, ottolapsen hoito, kertausharjoitukset ja kertausharjoituksia korvaava palvelu sekä lähiomaisen kuolema ja lähiomaisen hautajaiset. Lisäksi laissa lueteltuihin syihin rinnastettava, muu tilapäinen syy olisi edelleen sijaisavun perusteena.

Maatalousyrittäjällä olisi oikeus saada lomittaja enintään 19 päivän pituisen vuosiloman ajaksi, mikä merkitsee loman pitenemistä yhdellä päivällä. Oikeus saada lomittaja viikkovapaata varten yhteensä enintään 12 päivän ajaksi rajattaisiin alle 65-vuotiaisiin maatalousyrittäjiin. Naispuolisen maatalousyrittäjän oikeus saada sijaisapua raskauden ja synnytyksen vuoksi pidennettäisiin nykyisestä 155 päivästä 200 päivään.

Esitys perustuu valtioneuvoston hyväksymään hinnoitteluvuotta 1988/89 koskevaan maataloustuloratkaisuun. Esitys liittyy vuoden 1989 valtion tulo- ja menoarvioesitykseen.

Uudistus on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1989 alusta lukien. Uusia säännöksiä vuosilomasta vuosiloman pidennys mukaan luettuna sovellettaisiin 1 päivänä huhtikuuta 1989 alkavalla lomakaudella.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

1.1. Nykyinen tilanne

Maatalousyrittäjän lomituspalveluista annettussa laissa (2/85) lomituspalveluilla tarkoitetaan maatalouslomittajan järjestämistä maatalousyrittäjälle vuosiloman, sijaisavun ja viikkovapaan ajaksi. Lain tavoitteena on luoda edellytykset vuosiloman ja viikkovapaan pitämiseen niille karjataloutta harjoittaville maatalousyrittäjille, joilla ei ilman lomituspalveluja ole mahdollisuutta vapautua tehtävistään vuosiloman tai viikkovapaan ajaksi. Lain tavoitteena on toisaalta järjestää maataloutta harjoittaville yrittäjille sijaisapua sairauden, tapaturman, synnytyksen tai muun tilapäisen synn vuoksi. Sijaisavun perusteena on laissa mainittu myös yritystoiminnan jatkamisen vaatimat järjestelyt pysyvän työkyvyttömyyden ja kuolemantapauksen yhteydessä sekä asevelvollisuuden, aseettoman palveluksen tai siviilipalveluksen suorittaminen.

Maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja enintään 18 vuosilomapäivän ajaksi. Tämä perustuu valtioneuvoston maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain 36 §:n nojalla antamaan päätökseen (200/88). Lomaa kertyy ajalta, jolloin maatalousyrittäjä on toiminut karjataloustehävissä alle 65-vuotiaana. Viikkovapaata varten maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja yhteensä enintään 12 viikkovapaapäivän ajaksi kalenterivuoden aikana.

Sijaisapua varten maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja sairauden, tapaturman tai muun niihin verrattavan tilapäisen synn, asevelvollisuuden, aseettoman palveluksen tai siviilipalveluksen suorittamisen vuoksi yleensä siksi ajaksi, jonka luotettavasti osoitettu sijaisavun tarve kestää. Naispuolisella maatalousyrittäjällä on oikeus saada sijaisapua synnytyksen vuoksi 155 päivän ajaksi. Pysyvän työkyvyttömyyden alkamista tai kuolemantapausta välittömästi seuraavan kuuden kuukauden aikana maatalousyrittäjälle voidaan pääsäännön mukaan myöntää sijaisapua enintään 60 päivän ajaksi.

Vuosilomaa myönnettiin vuonna 1987 noin 116 000 karjatalousyrittäjälle. Lomitettujen vuosilomapäivien lukumäärä oli noin 1 790 000. Samana vuonna viikkovapaata piti noin 21 000 yrittäjää ja lomitettuja viikkova-

paapäiviä oli noin 146 000. Sijaisapua sai vuonna 1987 noin 25 000 maatalousyrittäjää. Lomitettuja päiviä oli yhteensä noin 733 000.

Maatalousyrittäjien vuosilomalomituksen kustannukset vuonna 1987 olivat 564 500 000 markkaa. Valtio vastaa kokonaan vuosilomakustannuksista, mutta osa niistä otetaan huomioon maataloustulolaskelmassa maatalouden saamana tulona. Valtion viikkovapaalomituksen kustannuksiin suoritettaman korvauksen suuruus vuonna 1987 oli noin 37 600 000 markkaa. Viikkovapaalomituksen kokonaiskustannuksista noin 30 prosenttia katetaan yrittäjiltä perittävillä maksuilla. Valtion korvaus sijaisavun kustannuksiin vuonna 1987 oli noin 214 500 000 markkaa. Sijaisapumaksuja perittiin yrittäjiltä noin 26 000 000 markkaa.

1.2. Ehdotetut muutokset

Soveltamisala

Vuosilomaa ja viikkovapaata järjestettäessä lain soveltamisen yhtenä edellytyksenä on lain 2 §:n mukaan, että maatalousyrittäjä saa pääasiallisen toimeentulonsa karjataloudesta. Sijaisapua järjestettäessä vaatimuksena on lain 3 §:n mukaan, että maatalousyrittäjä saa pääasiallisen toimeentulonsa maataloudesta.

Vuosilomaan ja viikkovapaaseen liittyvä pääasiallisen toimeentulon vaatimus on tarkemmin määritelty maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun asetuksen (46/85) 2 §:ssä. Maatalousyrittäjän karjatalouden katsotaan antavan pääasiallisen toimeentulon yhdelle maatalousyrittäjälle, mikäli yrityksessä lomanmääräytymisvuoden aikana harjoitettu karjatalous on käsittänyt ja loma- sekä viikkovapaajankohtana edelleen käsittää vähintään kaksi kotieläinyksikköä, ja kahdelle maatalousyrittäjälle, milloin karjatalous käsittää vähintään kahdeksan kotieläinyksikköä. Karjatalouden ei kuitenkaan katsota antavan pääasiallista toimeentuloa maatalousyrittäjälle, mikäli yrittäjä on ollut yrityksen ulkopuolella ansiotyössä lomanmääräytymisvuoden aikana enemmän kuin kolme kuukautta tai mikäli hänen yrityksen karjataloudesta saamansa tulo lomautakunnan tiedossa olevien seikkojen perusteella ei voi muodostaa pääosaa hänen toimeentulostaan. Lomalautakunnalla on yksittäistapauksissa oikeus poiketa mainituista kotieläinmää-

ristä ja yrityksen ulkopuolisen ansiotyön kestoajasta.

Yksiselitteisiä tietoja siitä, milloin maatalousyrittäjän toimeentulo on muodostunut pääasiallisesti karjataloudesta saaduista tuloista, ei ole käytännössä ollut saatavissa. Selvitysten mukaan eri lomautakunnat ovat vuosilomaa ja viikkovapaata määrätessään vertailleet karjataloudesta saatuja tuloja karjatalouden ulkopuolisiin tuloihin eri tavoin. Eräät lomautakunnat ovat päättäneet lain soveltamisesta ilman tulovertailua lähinnä asetuksessa säänneltyjen kotieläinyksiköiden perusteella. Sijaisavun myöntämisessä on samantapaisia tulovertailuun liittyviä soveltamisongelmia kuin vuosiloman ja viikkovapaan yhteydessä.

Soveltamiskäytännön selkeyttämiseksi ehdotetaan, että pääasiallisen toimeentulon vaatimuksesta vuosilomaa, viikkovapaata ja sijaisapua järjestettäessä luovutaan. Lakia ehdotetaan vuosilomaa ja viikkovapaata järjestettäessä sovellettavaksi maatalousyrittäjään, joka harjoittaa karjataloutta ja on siihen sidonnainen siten, että ei maatalousyrittäjän karjatalouteen kuuluvien välttämättömien tehtävien vuoksi voi ilman lomittajan järjestämistä vapautua tehtävistään vuosiloman tai viikkovapaan ajaksi.

Vuosiloman ja viikkovapaan kannalta keskeinen edellytys, sidonnaisuus karjatalouteen ehdotetaan täsmennettäväksi käyttäen hyväksi maatalousyrittäjän kotieläinyksiköiden määrää. Karjatalouteen kuuluvien tehtävien katsotaan ehdotuksen mukaan yleensä aiheuttavan sidonnaisuuden yhdelle maatalousyrittäjälle, jos yrityksessä harjoitettu karjatalous lomituksen aikana käsittää vähintään kaksi kotieläinyksikköä, ja kahdelle maatalousyrittäjälle, jos karjatalous lomituksen aikana käsittää vähintään kahdeksan kotieläinyksikköä. Kotieläinyksiköistä on tarkoitus säätää tarkemmin aseuksella.

Voimassa olevan lain 4 §:n 1 momentin mukaan lakia ei yleensä sovelleta maatalousyrittäjään, jolla on palveluksessaan vuosilomaa tai viikkovapaata järjestettäessä karjataloudessa taikka sijaisapua järjestettäessä maataloudessa säännöllisesti yksi tai useampi perheen ulkopuolinen palkattu työntekijä. Palkattuihin työntekijöihin perustuva soveltamisalan rajausta nykyisessä muodossaan ei ole tarpeen lain soveltamisalan uuden määrittelyn jälkeen.

Sidonnaisuutta arvioitaessa olisi kuitenkin otettava huomioon yrityksen karjataloustehtä-

viin palkatut ulkopuoliset työntekijät maatalousharjoittelijoita lukuun ottamatta, sekä muut yrityksen olosuhteet. Arvion perusteella lomautakunnalla olisi yksittäistapauksissa mahdollisuus poiketa säädetyistä kotieläinyksiköiden määrästä, milloin olisi ilmeistä, ettei tosiasiallinen sidonnaisuus vastaisi säädettyä.

Vuosilomaoikeuden rajoituksena on lomamääräytymisvuoden 1987/88 alusta ollut se, että lomaa ei ole enää kertynyt sen jälkeen, kun maatalousyrittäjä on täyttänyt 65 vuotta. Pääasiallisen toimeentulon vaatimuksesta luovuttaessa ei ole tarkoitus laajentaa lain soveltamisalaa alle 65-vuotiaisiin henkilöihin, joiden toimeentulo perustuu eläkkeeseen. Tämän vuoksi lain soveltamisalaa ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että vuosilomaa ja viikkovapaata järjestettäessä lakia ei sovellettaisi maatalousyrittäjään, joka saa täyttä työkyvyttömyyseläkettä, yksilöllistä varhaiseläkettä tai työttömyyseläkettä.

Yhdenmukaisesti vuosilomaa ja viikkovapaata koskevan ehdotuksen kanssa ehdotetaan myös sijaisavun järjestämiseen liittyvä vaatimus pääasiallisesta toimeentulosta poistettavaksi. Lakia ehdotetaan sovellettavaksi sijaisapua järjestettäessä maatalousyrittäjään, joka harjoittaa maataloutta ja jolla tilapäisen syyn vuoksi ei ole mahdollisuutta huolehtia maatalousyrittäjän kuuluvista välttämättömistä tehtävistä ilman sijaisapua.

Luetteloa sijaisavun perusteista ehdotetaan täydennettäväksi. Lähinnä noudatetun käytännön vakiinnuttamiseksi ehdotetaan, että voimassaolevassa laissa luotelujen syiden lisäksi sijaisavun perusteena mainittaisiin lääkärin määrääkseen tai lakiin perustuva kuntoutus, isyysloma, lapsen sairaus, ottolapsen hoito, kertausharjoitukset ja kertausharjoituksia korvaava palvelu sekä lähiomaisen kuolema ja hautajaiset. Muuna tilapäisenä syynä tulisivat nykykäytännön mukaisesti kysymykseen ainakin maatalousyrittäjän omat vihkiäiset sekä 50- ja 60-vuotissyntymäpäivät.

Koska sijaisavun järjestämisen edellytykseksi ei sovellu vastaava maatalousyrittäjän laajuuteen perustuva sidonnaisuuden määrittely kuin vuosiloman ja viikkovapaan järjestämiseen, sijaisavun soveltamisalan rajausta täydentämään ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan maatalousyrittäjän sijaisavun tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon yrityksen maataloustehtäviin palkatut ulkopuoliset työntekijät maatalousharjoittelijoita lukuunottamatta, yritykses-

sä työskentelevät maatalousyrittäjät sekä muut yrityksen olosuhteet. Säännös myös ohjaisi lomautuskuntia sijaisavun kohdentamisessa.

Maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun asetuksen 1 §:ssä on nykyisin määritely karjalalous, maatalous ja maatalousyrittäjä. Nämä lain soveltamisen kannalta keskeiset määritelmät ehdotetaan sisällytettäväksi lakiin ja niitä ehdotetaan samalla osittain uudistettavaksi. Lisäksi myös maatalousyrittäjän määritelmä ehdotetaan otettavaksi lakiin ja samalla selvennettäväksi. Lain piiriin tulisi yritystoiminta, jota verotetaan maatilatalouden tuloverolain (543/67) mukaan. Karjalaloudesta ehdotetaan selkeästi rajattavaksi pois porotalous ja kalastus. Maatalousyrittäjän määrittelyssä pyritään mahdollisimman lähelle maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) vastaavaa määritelmää.

Maataloudella tarkoitettaisiin lakiin otettavan määritelmän mukaan maatilatalouden tuloverolain mukaan verotettavaa karjalalouden ja kasvinviljelyn harjoittamista. Maatalousyrittäjäksi katsottaisiin henkilö, joka itse työhön osallistuen harjoittaa maataloutta omaan tai yhteiseen lukuun tai niin kuin maatalousyrittäjien eläkelaisissa säädetään perheyrittäjien jäsenenä, ei kuitenkaan alle 15-vuotiaasta henkilöä.

Hallituksen tarkoituksena on erityisesti seurata lain soveltamisalaa koskevien säännösten toteutumista lomituspalveluiden oikeudenmukaisen kohdentumisen kannalta.

Lomituspalveluiden kesto

Valtioneuvoston 31 päivänä maaliskuuta 1988 hyväksymässä hinnoitteluvuotta 1988/1989 koskevassa maataloustuloratkaisussa sovitettiin, että maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain mukaista vuosilomaoikeutta esitetään lisättäväksi lomavuoden 1989/90 alusta yhdellä päivällä ja lomavuoden 1990/91 alusta yhdellä päivällä. Lisäksi sopimuksen mukaan lakia esitetään tarkistettavaksi 1 päivästä tammikuuta 1989 alkaen siten, että naispuolisella maatalousyrittäjällä on oikeus saada sijaisapua synnytyksen johdosta 200 päivän ajaksi, joka alkaa 35 päivää ennen laskettua synnytyisaikaa.

Sopimuksen mukaiset, vuonna 1989 voimaan tuleviksi tarkoitetut vuosiloman ja sijaisapuoikeuden pidennykset ehdotetaan toteutettavaksi lain 7 ja 9 b §:ään otettavilla säännöksillä. Lomavuotta 1990/91 koskevan vuosilo-

man pidennys on tarkoitus lain 36 §:n nojalla toteuttaa valtioneuvoston päätöksellä.

Oikeus saada lomittaja viikkovapaata varten enintään 12 päivän ajaksi ehdotetaan rajattavaksi alle 65-vuotiaisiin maatalousyrittäjiin. Vuosiloman osalta vastaava raja on jo toteutettu siten, että vuosilomaa kertyy maatalousyrittäjälle ainoastaan siltä ajalta, jona hän toimii karjalaloustehtävissä alle 65-vuotiaana.

Sijaisavun syiden nykyistä kattavamman luetteloinnista vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset myös siitä, miten pitkään sijaisapua laissa mainittavilla uusilla perusteilla voidaan myöntää. Samalla ehdotetaan tarkistettavaksi sairauteen ja tapaturmaan perustuvan sijaisapuoikeuden enimmäiskesto.

Maatalousyrittäjällä on nykyisin oikeus lain 9 §:n 1 momentin mukaan saada lomittaja sijaisapua varten sairauden tai tapaturman vuoksi enintään siksi ajaksi, jonka lääkärintodistuksella osoitettu määräaikainen työkyvyttömyys kestä. Toisaalta lain 9 §:n 2 momentissa säännelty, pysyvään työkyvyttömyyteen liittyvän sijaisavun alkamisajankohta on käytännössä osoittautunut ongelmalliseksi. Nykyisin työkyvyttömyyden katsotaan yleensä alkavan siitä, kun hoitava lääkäri on antanut lausunnon työkyvyttömyydestä. Tämän jälkeen seuraavan kuuden kuukauden aikana, jolloin yritystoiminnan järjestelyihin voidaan myöntää 60 päivän sijaisapu, ei välttämättä ole aina saatu eläkepäätöstä ja yrittäjän toimeentulon järjestyminen on tällöin vielä epävarmaa.

Säännöstä sairauteen ja tapaturmaan perustuvasta sijaisavusta ehdotetaan täydennettäväksi siten, että sijaisapua voisi saada korkeintaan siihen asti, kun maatalousyrittäjä on saanut tiedon siitä, että eläkelaitos on myöntänyt hänelle työkyvyttömyyseläkkeen toistaiseksi. Tästä ajankohdasta alkaen vastaavasti ajanjakso, jonka aikana sijaisapua voisi saada yritystoiminnan vaatimiin järjestelyihin.

Kuntoutuksen vuoksi lomittajan voisi saada lääkärin määräykseen tai lakiin perustuvan kuntoutuksen edellyttämäksi ajaksi.

Sijaisapua voitaisiin sairauden ja tapaturman vuoksi ilman lääkärintodistusta antaa kuitenkin nykyisten säännösten mukaan lomautuskunnan määräämäksi ajaksi, enintään kuitenkin seitsemäksi päiväksi. Vastaava sijaisavun kesto olisi maatalousyrittäjällä lapsen sairauden johdosta.

Raskauteen ja synnytykseen liittyvät poikkeustilanteet ehdotetaan säänneltäväksi laissa.

Raskauden päättyessä aikaisemmin kuin 35 päivää ennen laskettua synnytysaikaa oikeus sijaisapuun alkaisi raskauden päättymisestä lukien. Jos lapsi syntyy kuolleena tai kuolee äitiysrahakautena tai äiti antaa lapsen tänä aikana ottolapseksi, oikeus sijaisapuun voisi kestää enintään äitiysrahakauden. Ottolapsen hoidon johdosta naispuolisella maatalousyrittäjällä olisi oikeus saada sijaisapua 120 päivän ajaksi, joka alkaa lapsen hoitoonotosta.

Vanhempien valinnanmahdollisuuksia lapsen hoidon järjestämisessä lisäksi säännös, jonka mukaan lapsen syntymän ja ottolapsen hoitoonoton yhteydessä sijaisapua voisi vaihtoehtoisesti saada miespuolinen maatalousyrittäjä. Hän voisi saada sijaisapua siitä lähtien, kun hänelle suoritettaisiin sairausvakuutuslain (364/63) mukaista vanhempainrahaa.

Miespuolisella maatalousyrittäjällä olisi oikeus saada sijaisapua lapsen syntymän yhteydessä 6—12 päivää sairausvakuutuslain mukaisen isyysrahan suorittamisaikana.

Kertausharjoitusten ja kertausharjoituksia korvaavan palvelun vuoksi sijaisapua voitaisiin myöntää palveluksen keston ajaksi.

Lähiomaisen kuoleman sekä lähiomaisen hautajaisten vuoksi annettava sijaisapu voisi kestää yhden päivän ja laissa mainitun muun tilapäisen syyn nojalla myönnettävä sijaisapu enintään ajan, jonka luotettavasti osoitettu sijaisavun tarve kestää. Muuna tilapäisenä syynä on nykykäytännössä pidetty esimerkiksi yrittäjän omia vihkiäisiä sekä omia 50- ja 60-vuotispäiviä ja sijaisapua on näillä perusteilla myönnetty yhdeksi päiväksi.

Karjataloudesta luopuvien yrittäjien vuosilomaoikeuden turvaamiseksi lakiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan maatalousyrittäjä voi ennen karjataloudesta luopumistaan pitää siihen mennessä kertyneet vuosilomapäivänsä pääsäännöstä poiketen jo lomanmääräytymiskauden aikana.

2. Valmisteluvaiheet

Maatalousyrittäjän loman pidentäminen sekä raskauteen ja synnytykseen perustuvan sijaisapuoikeuden pidentäminen perustuu hinnoitteluvuotta 1988/89 koskevaan maatalouslutoratkaisuun.

Mainittuun maataloustuloratkaisuun liittyvän neuvottelupöytäkirjan mukaan lakia maatalousyrittäjän lomituspalveluista esitetään tar-

kistettavaksi maataloustuloneuvottelijoiden asettaman työryhmän 31 päivänä joulukuuta 1987 tekemien loman oikeutetun määritelmää koskevien tarkistusten ja muiden esitysten pohjalta. Esitys vastaa eräin täydennyksin sisällöltään mainitun työryhmän ehdotuksia lain soveltamisalaksi ja lomituspalvelujen kestoksi ottaen huomioon maataloustuloneuvotteluissa erikseen sovitut lomituspalvelujen laajennukset. Säännösten sanamuoto on valmisteltu työryhmän ehdotuksiin liittyneen alustavan luonnoksen pohjalta sosiaali- ja terveysministeriössä. Myös lain muiden säännösten uudistaminen työryhmän ehdotusten pohjalta on valmisteilla.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Vuosilomaa järjestettäessä lain soveltamisalaan kuuluvien yrittäjien määrä lisääntyisi, kun vuosiloman edellytyksenä ei enää vaadittaisi pääasiallisen toimeentulon saamista karjataloudesta. Toisaalta alle 65-vuotiaiden, eläketuloja saavien maatalousyrittäjien jääminen vuosilomasäännösten ulkopuolelle rajoittaisi vuosilomaan ja viikkovapaaseen oikeutettujen määrää. Ehdotetut soveltamisalan muutokset lisääisivät lomaan oikeutettujen yrittäjien määrää noin 3 000 maatalousyrittäjällä. Lomituspäivän kustannuksiksi vuonna 1989 arvioidaan 320 markkaa. Määritelmän tarkistaminen merkitsisi valtiolle noin 16 000 000 markan lisäkustannuksia vuosittain.

Määritelmän tarkistuksen arvioidaan lisäävän myös viikkovapaaseen ja sijaisapuun oikeutettujen yrittäjien määrää noin 3 000:lla. Lisäyksessä on otettu huomioon myös se, että oikeus viikkovapaaseen olisi vastedes vain alle 65-vuotiailla yrittäjillä. Viikkovapaan ja sijaisavun käyttöaste huomioon ottaen muutosten ei oleteta merkittävästi lisäävän sijaisavun eikä viikkovapaan käyttöä eikä kustannuksia.

Vuosiloman pidentäminen yhdellä päivällä lomakaudesta 1989/1990 lukien lisää lomitettavia päiviä enintään 113 000 päivällä. Kun päiväkustannukset ovat arviolta 320 markkaa vuonna 1989, vuosiloman pidentämisestä aiheutuu valtiolle noin 35 000 000 markan lisäkustannukset vuonna 1989.

Raskauden ja synnytyksen johdosta myönnettävän sijaisavun pidentämisen arvioidaan lisäävän sijaisapupäiviä enintään 81 000 päivällä. Kaikkiaan raskauden ja synnytyksen vuoksi

arvioidaan vuonna 1989 lomitettavan enintään 357 000 sijaisapupäivää. Äitiysloman pidentyksestä aiheutuisi valtiolle vuonna 1989 enintään noin 22 900 000 markan lisäkustannukset.

Sijaisavun perusteiden tarkistus lähinnä vaikiinnuttaa nykyisen käytännön eikä muutoksista arvioida aiheutuvan lisäkustannuksia. Sosiaalihuollituksen selvityksen mukaan kuntoutuk-

sen, isyysloman, lapsen sairauden, ottolapsen hoidon, lähiomaisen kuoleman ja hautajaisten sekä muiden tilapäisten syiden perusteella on vuonna 1987 lomitettu noin 28 000 sijaisapupäivää. Myöskään sijaisavun kestoja koskevilla tarkistuksilla, edellä jo käsiteltyä äitiysloman pidentymistä lukuunottamatta, ei arvioida olevan vaikutusta kustannustasoon.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Säännös vastaa sisällöltään voimassa olevaa lain 1 §:ää.

2 §. Vuosiloma- ja viikkovapaalomitusta järjestettäessä lain soveltamisalaan kuuluisivat pykälän 1 momentin mukaan karjataloutta harjoittavat maatalousyrittäjät. Yrittäjän edellytetään olevan karjatalouteen sidonnainen siten, että hän ei maatalousyrittäjän karjatalouteen kuuluvien välttämättömien tehtäviensä vuoksi voi ilman lomittajaa vapautua tehtävistään vuosiloman tai viikkovapaan ajaksi. Maatalousyrittäjällä tarkoitetaan ehdotuksen 6 §:n 3 kohdan määritelmän mukaan henkilöä, joka itse työhön osallistuen harjoittaa maataloutta omaan tai yhteiseen lukuun tai niin kuin maatalousyrittäjien eläkelain 1 a §:ssä säädetään perheyrittäjien jäsenenä, ei kuitenkaan alle 15-vuotiasta henkilöä. Karjataloudella tarkoitetaan ehdotuksen 6 §:n 2 kohdan mukaan maatilatalouden tuloverolain mukaan verotettavaa kotieläintaloutta, ei kuitenkaan porotaloutta eikä kalastusta. Maatalousyrittäjä on ehdotuksen 6 §:n 4 kohdassa määriteltä maataloudeksi, jota harjoitetaan itsenäisenä taloudellisena yksikkönä ja jota pidetään maatilatalouden tuloverolain tarkoittamana yhtenä tulolähteenä. Sidonnaisuus karjatalouteen ehdotetaan määriteltäväksi lain 3 §:ssä.

Pykälän 2 momentti rajoittaisi voimassa olevia säännöksiä vastaavasti lain soveltamisen vuosiloma- ja viikkovapaalomitusta järjestettäessä kahteen samassa yrityksessä työskentelevään yrittäjään.

Samalla kun pääasiallisen toimeentulon vaatimuksesta lomituspalvelujen saamisen edellytyksenä luovuttaisiin, lain soveltamisalan ulkopuolelle ehdotetaan pykälän 3 momentissa ra-

jattavaksi maatalousyrittäjät, jotka saavat työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainitun lain, eläkeohjesäännön tai eläkesäännön mukaista täyttä työkyvyttömyyseläkettä, yksilöllistä varhaiseläkettä tai työttömyyseläkettä. Viittauksen johdosta soveltamisalan ulkopuolelle jäävät mainittuja eläkkeitä eri eläkejärjestelmien mukaan saavat yrittäjät. Sukupolvenvaihdoseläkkeellä oleva henkilö voisi kuulua lain soveltamisalaan vain sellaisessa poikkeustapauksessa, että hän eläkkeellä ollessaan edelleen täyttää vaatimuksen sidonnaisuudesta karjataloustehtäviin.

3 §. Sidonnaisuus karjatalouteen määräytyisi pykälän 1 momentin mukaan pääasiassa yrityksen kotieläinyksiköiden lukumäärän perusteella. Kotieläinyksiköistä on tarkoitus säätää tarkemmin asetuksella.

Lomalautakunta voisi pykälän 2 momentin nojalla yksittäistapauksessa poiketa laissa säädetystä kotieläinyksiköiden määrästä, milloin esimerkiksi yrityksen karjataloustehtäviin palkattujen ulkopuolisten työntekijöiden maatalousharjoittelijoita lukuun ottamatta tai tilalla käytössä olevien työmenetelmien vuoksi on ilmeistä, että tehtävistä aiheutuva sidonnaisuus ei ole 1 momentin mukainen.

4 §. Pykälän 1 momentin mukaan kuuluisi lain soveltamisalaan sijaisapua järjestettäessä maataloutta harjoittava yrittäjä, jolla tilapäisen syyn vuoksi ei ole mahdollisuutta huolehtia maatalousyrittäjään kuuluvista välttämättömistä tehtävistä ilman sijaisapua. Tilapäinen syy ehdotetaan määriteltäväksi lain 5 §:ssä.

Maataloudella tarkoitetaan ehdotuksen 6 §:n 1 kohdan mukaan maatilatalouden tuloverolain mukaan verotettavaa karjatalouden tai kasvinviljelyn harjoittamista. Karjatalouden ulkopuolelle on rajattu porotalous ja kalastus.

Pykälän 2 momentin mukaan arvioitaessa maatalousyrittäjien sijaisavun tarvetta otetaan huomioon yrityksen maataloustehtäviin palkatut ulkopuoliset työntekijät maatalousharjoittelijoita lukuun ottamatta, yrityksessä työskentelevät maatalousyrittäjät sekä muut yrityksen olosuhteet. Sijaisavun kohdentamiseksi maatalousyrittäjien välttämättömien tarpeiden mukaan lomautuskuntien tulisi sidonnaisuutta arvioidessaan ottaa kunkin yrityksen kokonaistilanne huomioon.

5 §. Pykälässä ehdotetaan lueltavaksi nykyistä kattavammin sijaisavun perusteena pidettävät tilapäiset syyt. Syyt, joita laissa ei nykyään ole nimenomaan mainittu, ovat lääkärin määräykseen tai lakiin perustuva kuntoutus, isyysloma, lapsen sairaus, ottolapsen hoito, kertausharjoitukset ja niitä korvaava palvelu sekä lähiomaisen kuolema ja lähiomaisen hautajaiset. Sijaisavun perusteena säilyisivät edelleen sairaus, tapaturma, raskaus ja synnytys, varusmiespalveluksen, aseettoman palveluksen tai siviilipalveluksen suorittaminen sekä yritystoiminnan jatkamisen tai yritystoiminnasta luopumisen vaatimat järjestelyt erityistapauksissa. Muuna tilapäisenä syynä on käytännössä pidetty yrittäjän omia vihkiäisiä sekä yrittäjän omia 50- ja 60-vuotissyntymäpäiviä.

6 §. Pykälä sisältäisi maatalouden, karjatalouden ja maatalousyrittäjän määritelmät, jotka nykyisin ovat asetuksessa. Määritelmiä on osittain uudistettu lain soveltamiskäytännön selkeyttämiseksi. Kokonaan uutena määritelmänä pykälään ehdotetaan sisällytettäväksi maatalousyrittäjän määritelmä, koska käsitettä käytetään lain soveltamisalan määrittelyssä.

7 §. Pykälän 1 momentin nojalla maatalousyrittäjällä olisi oikeus saada lomittaja enintään 19 päivän pituisen vuosiloman ajaksi. Pykälän 2 ja 3 momentin loman pituuden määrittämiseen liittyvät säännökset vastaavat nykyisiä säännöksiä.

8 §. Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevaa säännöstä. Pykälän 2 momentin mukaan karjataloudesta luopuva maatalousyrittäjä voisi pitää pääsäännöstä poiketen kertyneet lomapäivänsä jo lomanmääräytymisvuoden aikana ennen karjataloudesta luopumistaan. Karjataloudesta luopuminen voisi johtua tilan luovutuksesta, eläkkeelle siirtymisestä tai tuotantosuunnan muutoksesta.

9 §. Viikkovapaa-oikeus säilyisi pykälän 1 momentin mukaan 12 päivänä. Viikkovapaa-oikeus ehdotetaan kuitenkin rajattavaksi alle 65-

vuotiaisiin maatalousyrittäjiin. Pykälän 2 momentti vastaa nykyistä säännöstä.

9 a §. Säännöstä sairauden tai tapaturman vuoksi annettavan sijaisavun enimmäiskestosta ehdotetaan pykälän 1 momentissa täsmennettäväksi siten, että maatalousyrittäjä voisi saada lomittajan sijaisapua varten sairauden tai tapaturman vuoksi enintään siksi ajaksi, jonka lääkärintodistuksella osoitettu työkyvyttömyys kestää, kuitenkin korkeintaan siihen asti, kun maatalousyrittäjä on saanut tiedon siitä, että eläkelaitos on tehnyt päätöksen työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisestä hänelle toistaiseksi. Tiedonsaantitavasta säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Saatuaan tiedon työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisestä toistaiseksi maatalousyrittäjällä olisi lain 9 d §:n nojalla oikeus saada sijaisapua yritystoiminnan jatkamisen vaatimia järjestelyjä varten.

Kuntoutuksen vuoksi maatalousyrittäjällä olisi pykälän 2 momentin mukaan oikeus saada lomittaja enintään siksi ajaksi, jonka lakiin perustuva kuntoutus edellyttää. Maatalousyrittäjän saadessa kuntoutusta avohuollossa sijaisapua on tarkoitus myöntää lähinnä kunkin kuntoutushoitokerran ajaksi.

Pykälän 3 momentin mukaan sairauden ja tapaturman vuoksi ilman lääkärintodistusta voitaisiin antaa sijaisapua vastaavaksi lomautuksen määräämäksi enintään seitsemän päivän ajaksi kuin nykyisinkin. Lapsen sairaus rinnastettaisiin näihin tilanteisiin.

9 b §. Naispuolisen maatalousyrittäjän oikeus saada lomittaja sijaisapua varten raskauden ja synnytyksen vuoksi voisi ehdotuksen 1 momentin nojalla olla enintään 200 päivää nykyisen 155 päivän asemesta. Pykälän 2 momenttiin sisältyvän uuden säännöksen mukaan naispuolisella maatalousyrittäjällä olisi oikeus saada sijaisapua ottolapsen hoidon johdosta enintään 120 päivän ajan. Mainitussa tapauksessa sijaisapua voisi saada vaihtoehtoisesti miespuolinen maatalousyrittäjä siitä lähtien, kun hänelle suoritetaan sairausvakuutuslain mukaista vanhempainrahaa. Maatalousyrittäjän isyysloman ajoitus on pykälän 4 momentissa sidottu isyysrahan suorittamiseen.

9 c §. Varusmiespalveluksen, aseettoman palveluksen ja siviilipalveluksen suorittamisen vuoksi annettavan sijaisavun kesto vastaisi nykyistä käytäntöä. Kertausharjoitusten ja kertausharjoituksia korvaavan palveluksen vuoksi sijaisapua voisi saada palveluksen keston ajaksi.

9 d §. Pysyvän työkyvyttömyyden alkamista tai kuolemantapausta seuraavan kuuden kuukauden aikana voitaisiin sijaisapua ehdotuksen mukaan edelleen myöntää yleensä enintään 60 päivän ajaksi. Pysyvän työkyvyttömyyden alkamisajankohdasta otettaisiin säännös lakiin. Työkyvyttömyyden katsottaisiin yhdenmukaisesti 9 a §:n 1 momentin säännöksen kanssa alkavan, kun maatalousyrittäjä on saanut tiedon siitä, että eläkelaitos on tehnyt päätöksen työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisestä hänelle toistaiseksi.

9 e §. Lähiomaisen kuoleman ja lähiomaisen hautajaisten vuoksi sijaisapua voisi pykälän mukaan saada yhden päivän. Tämä vastaa noudatettua käytäntöä. Edellä 5 §:n 1 momentissa tarkoitettun syyn nojalla järjestetyn sijaisavun kesto perustuisi luotettavaan selvitykseen. Esimerkiksi yrittäjän omien vihkiäisten sekä omien 50- ja 60-vuotispäivien perusteella myönnettävä sijaisapu voisi kestää yhden päivän.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Lain soveltamisalan tarkistuksen johdosta on tarpeen uudistaa myös maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun asetuksen 1 lukuun sisältyvät yleiset säännökset.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan vuoden 1989 alusta lukien. Järjestettäessä vuosilomaa 31 päivänä maaliskuuta 1989 päättyvällä lomakaudella sovellettaisiin kuitenkin nykyisiä säännöksiä. Lakiehdotuksen 7 §:n 1 momentin mukainen loman pidennys koskisi 1 päivänä huhtikuuta 1989 alkavalla lomakaudella pidettäviä lomia.

Esitys liittyy valtion vuoden 1989 tulo- ja menoarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain 1 ja 2 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan maatalousyrittäjän lomituspalveluista 4 päivänä tammikuuta 1985 annetun lain (2/85) 1 ja 2 luku niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen näin kuuluviksi:

1 luku

Soveltamisala

1 §

Tässä laissa säädetään maatalousyrittäjän lomituspalveluista, joilla tarkoitetaan maatalouslomittajan järjestämistä maatalousyrittäjälle vuosiloman, viikkovapaan ja sijaisavun ajaksi.

2 §

Tätä lakia sovelletaan vuosilomaa ja viikkovapaata järjestettäessä maatalousyrittäjään, joka harjoittaa karjataloutta ja on siihen sidonnainen siten, että ei maatalousyrittäjän karjatalouteen kuuluvien välttämättömien tehtävien sa vuoksi voi ilman lomittajaa vapautua tehtävistään vuosiloman tai viikkovapaan ajaksi.

Vuosilomaa ja viikkovapaata järjestettäessä lakia ei kuitenkaan sovelleta useampaan kuin kahteen samassa yrityksessä työskentelevään maatalousyrittäjään.

Vuosilomaa ja viikkovapaata järjestettäessä lakia ei sovelleta myöskään maatalousyrittäjään, joka saa työntekijäin eläkelain (395/61) 8 §:n 4 momentissa mainitun lain, eläkeohjesäännön tai eläkesäännön mukaista täyttä työkyvyttömyyseläkettä, yksilöllistä varhaiseläkettä tai työttömyyseläkettä.

3 §

Maatalousyrittäjän karjatalouteen kuuluvien tehtävien katsotaan aiheuttavan edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun sidonnaisuuden yhdelle maatalousyrittäjälle, jos yrityksessä harjoitettu karjatalous lomituksen aikana käsittää vähintään kaksi kotieläinyksikköä, ja kahdelle maatalousyrittäjälle, jos karjatalous lomituksen aikana käsittää vähintään kahdeksan kotieläinyksikköä. Kotieläinyksiköistä säädetään tarkemmin asetuksella.

Sidonnaisuutta arvioitaessa otetaan lisäksi huomioon yrityksen karjataloustehtäviin palkatut ulkopuoliset työntekijät maatalousharjoittelijoita lukuun ottamatta sekä muut yrityksen olosuhteet. Jos on ilmeistä, että maa-

talousyrittäjän sidonnaisuus yrityksen karjatalouteen kuuluviin välttämättömiin tehtäviin ei vastaa edellä 1 momentissa säädettyä, voidaan mainituista kotieläinyksiköiden määrästä poiketa.

4 §

Tätä lakia sovelletaan sijaisapua järjestettäessä maatalousyrittäjään, joka harjoittaa maataloutta ja jolla tilapäisen syyn vuoksi ei ole mahdollisuutta huolehtia maatalousyrittäjään kuuluvista välttämättömistä tehtävistään ilman sijaisapua.

Maatalousyrittäjän sijaisavun tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon yrityksen maataloustehtäviin palkatut ulkopuoliset työntekijät maatalousharjoittelijoita lukuunottamatta, yrityksessä työskentelevät maatalousyrittäjät ja muut yrityksen olosuhteet.

5 §

Edellä 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuna tilapäisenä syynä pidetään sairautta, tapaturmaa, lääkärin määräykseen tai lakiin perustuvaa kuntoutusta, raskautta ja synnytystä, isyyslomaa, lapsen sairautta, ottolapsen hoitoa, lähiomaisen kuolemaa ja hautajaisia sekä muuta niihin rinnastettavaa tilapäistä syytä.

Tilapäisenä syynä pidetään myös varusmiespalveluksen, aseettoman palveluksen tai siviilipalveluksen suorittamista edellyttäen, että maatalousyrittäjä on jo ennen palvelukseen astumistaan itsenäisesti joko kokonaan tai pääosin huolehtinut maatalousyrittäjän päivittäisistä töistä, sekä kertausharjoituksia ja kertausharjoituksia korvaavaa palvelusta.

Tilapäisenä syynä pidetään lisäksi yritystoiminnan jatkamisen tai yritystoiminnasta luopumisen vaatimia järjestelyjä silloin, kun yrittäjän sairaudesta tai tapaturmasta seuraa pysyvä työkyvyttömyys tai kun sijaisavun tarve johtuu yrittäjän kuolemasta. Järjestelyistä tulee ilmoittaa lomautuskunnalle niin kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

6 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) maataloudella maatilatalouden tuloverolain (543/67) mukaan verotettavaa karjatalouden ja kasvinviljelyn harjoittamista;

2) karjataloudella maatilatalouden tuloverolain mukaan verotettavaa kotieläintaloutta, ei kuitenkaan porotaloutta eikä kalastusta;

3) maatalousyrittäjällä henkilöä, joka itse työhön osallistuen harjoittaa maataloutta omaan tai yhteiseen lukuun tai niin kuin maatalousyrittäjien eläkelain 1 a §:ssä (1009/87) säädetään perheyriksen jäsenenä, ei kuitenkaan alle 15-vuotiasta henkilöä; sekä

4) maatalousyrittäjällä sellaista maataloutta, jota harjoitetaan itsenäisenä taloudellisena yksikkönä ja jota pidetään maatilatalouden tuloverolain tarkoittamana yhtenä tulolähteenä.

2 luku

Lomituspalvelujen kesto

7 §

Maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja vuosiloman ajaksi, jonka pituus on 1,58 työpäivää jokaiselta täydeltä lomanmääräytymiskuukaudelta. Jollei lomapäivien luvuksi tule kokonaislukua, päivän osa katsotaan täydeksi lomapäiväksi.

Täydeksi lomanmääräytymiskuukaudeksi katsotaan lomakautta edeltävän maaliskuun lopussa päättyvän lomanmääräytymisvuoden sellainen kalenterikuukausi, jonka aikana maatalousyrittäjä on toiminut 2 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tehtävissä alle 65-vuotiaana vähintään 14 päivänä.

Vuosiloman pituutta laskettaessa noudetaan muutoin soveltuvien osin, mitä vuosilomalain (272/73) 3 §:ssä on säädetty työssäolopäivien veroisena pidettävien päivien ottamisesta huomioon vuosilomaa määrättäessä.

8 §

Maatalousyrittäjä voi pitää 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua vuosilomansa enintään neljässä erässä lomakauden aikana. Lomakausi on huhtikuun 1 päivän ja seuraavan maaliskuun 31 päivän välinen aika, nämä päivät mukaan luettuina.

Maatalousyrittäjä, joka luopuu karjataloudesta, voi kuitenkin pitää vuosilomansa jo lomanmääräytymisvuoden aikana ennen karjataloudesta luopumistaan.

9 §

Kalenterivuoden aikana on alle 65-vuotiaalla maatalousyrittäjällä oikeus saada lomittaja viikkovapaata varten yhteensä enintään 12 päivän ajaksi.

Maatalousyrittäjä voi pitää enintään viisi viikkovapaapäivää kalenterikuukaudessa joko erikseen tai yhtäjaksoisesti.

9 a §

Maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja sijaisapua varten sairauden tai tapaturman vuoksi enintään siksi ajaksi, jonka lääkärintodistuksella osoitettu työkyvyttömyys kestää, kuitenkin korkeintaan siihen asti, kun maatalousyrittäjä on asetuksella säädetyllä tavalla saanut tiedon siitä, että eläkelaitos on tehnyt päätöksen työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisestä hänelle toistaiseksi.

Kuntoutuksen vuoksi maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja enintään siksi ajaksi, jonka lääkärin määräykseen tai lakiin perustuva kuntoutus edellyttää.

Sijaisapua voidaan antaa sairauden ja tapaturman vuoksi ilman lääkärintodistusta sekä lapsen sairauden johdosta enintään seitsemäksi päiväksi.

9 b §

Naispuolisella maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja sijaisapua varten raskauden ja synnytyksen vuoksi enintään 200 päivän ajaksi, joka alkaa 35 päivää ennen laskettua synnytysaikaa. Jos raskaus päättyy aikaisemmin kuin 35 päivää ennen laskettua synnytysaikaa, oikeus sijaisapuun alkaa raskauden päättymisestä. Jos lapsi syntyy kuolleena tai kuolee äitiysrahakautena tai äiti antaa lapsen tänä aikana ottolapseksi, oikeus sijaisapuun voi kestää enintään äitiysrahakauden ajan.

Alle kaksivuotiaan ottolapsen hoidon johdosta on naispuolisella maatalousyrittäjällä oikeus saada sijaisapua lapsen hoitoonotosta alkaen enintään 120 päivän ajaksi.

Sijaisapua voidaan edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa myöntää vaihtoehtoisesti miespuoliselle maatalousyrittäjälle siitä lähtien, kun hänelle suoritetaan sairausvakuutuslain (364/69) mukaista vanhempainrahaa, sen suorittamisajan loppuun saakka. Sijaisapua voidaan kuitenkin myöntää enintään siihen asti, kun naispuolinen maatalousyrittäjä olisi samassa tapauksessa oikeutettu saamaan sijaisapua.

Miespuolisella maatalousyrittäjällä on oikeus saada sijaisapua lapsen syntymän yhteydessä vähintään kuudeksi ja enintään 12 päiväksi sairausvakuutuslain mukaisen isyysrahan suorittamisaikana.

9 c §

Varusmiespalveluksen, aseettoman palveluksen ja siviilipalveluksen suorittamisen vuoksi maatalousyrittäjällä on oikeus saada sijaisapua enintään asevelvollisuuslaissa (452/50) ja aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetussa laissa (132/69) säädetyksi ajaksi sekä kertausharjoitusten ja kertausharjoituksia korvaavan palveluksen vuoksi palveluksen osoitetun keston ajaksi.

9 d §

Maatalousyrittäjällä on oikeus saada sijaisapua yritystoiminnan jatkamisen tai yritystoiminnasta luopumisen vaatimia järjestelyjä varten pysyvän työkyvyttömyyden alkamista tai kuolemantapausta seuraavan kuuden kuukauden aikana enintään 60 päivän ajaksi, jollei sijaisavun jatkamiselle kuuden kuukauden jälkeen ole asetuksella tarkemmin säädettyjä eri-

tyisen painavia syitä. Pysyvän työkyvyttömyyden katsotaan alkavan, kun maatalousyrittäjä on asetuksella säädetyllä tavalla saanut tiedon siitä, että eläkelaitos on tehnyt päätöksen työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisestä hänelle toistaiseksi.

9 e §

Maatalousyrittäjällä on lähiomaisensa kuoleman sekä lähiomaisensa hautajaisten vuoksi oikeus saada sijaisapua yhden päivän ajaksi ja edellä 5 §:n 1 momentissa tarkoitettun muun tilapäisen syyn nojalla enintään ajaksi, jonka luotettavasti osoitettu sijaisavun tarve kestää.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

Järjestettäessä vuosilomaa 31 päivänä maaliskuuta 1989 päättyvällä lomakaudella noudatetaan kuitenkin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Lain 7 §:n 1 momenttia sovelletaan jo määrättäessä vuosiloman pituutta maaliskuun 31 päivänä 1989 päättyvältä lomanmääräytymisvuodelta.

Helsingissä 7 päivänä lokakuuta 1988

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Tarja Halonen*

Laki

maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain 1 ja 2 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan maatalousyrittäjän lomituspalveluista 4 päivänä tammikuuta 1985 annetun lain (2/85) 1 ja 2 luku niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen näin kuuluviksi:

Voimassa oleva laki

1 luku

Soveltaisala

1 §

Lomituspalveluilla tarkoitetaan tässä laissa maatalouslomittajan järjestämistä maatalousyrittäjälle vuosiloman, sijaisavun ja viikkovapaan ajaksi.

2 §

Tätä lakia sovelletaan vuosilomaa ja viikkovapaata järjestettäessä maatalousyrittäjään, joka itse työhön osallistuen omaan lukuunsa, yhteiseen lukuun tai perheenjäsenenä harjoittaa karjataloutta saaden siitä pääasiallisen toimeentulonsa ja jolla yrityksen karjatalouteen kuuluvien välttämättömien tehtävien vuoksi ei ole mahdollisuutta ilman tässä laissa säädettyjä palveluja vapautua tehtävistään vuosiloman tai viikkovapaan ajaksi. Lakia ei kuitenkaan sovelleta useampaan kuin kahteen samassa yrityksessä edellä mainitulla tavalla työskentelevään yrittäjään.

Ehdotus

1 luku

Soveltaisala

1 §

Tässä laissa säädetään maatalousyrittäjän lomituspalveluista, joilla tarkoitetaan maatalouslomittajan järjestämistä maatalousyrittäjälle vuosiloman, viikkovapaan ja sijaisavun ajaksi.

2 §

Tätä lakia sovelletaan vuosilomaa ja viikkovapaata järjestettäessä maatalousyrittäjään, joka harjoittaa karjataloutta ja on siihen sidonnainen siten, että ei maatalousyrittäjän karjatalouteen kuuluvien välttämättömien tehtävien vuoksi voi ilman lomittajaa vapautua tehtävistään vuosiloman tai viikkovapaan ajaksi.

Vuosilomaa ja viikkovapaata järjestettäessä lakia ei kuitenkaan sovelleta useampaan kuin kahteen samassa yrityksessä työskentelevään maatalousyrittäjään.

Vuosilomaa ja viikkovapaata järjestettäessä lakia ei sovelleta myöskään maatalousyrittäjään, joka saa työntekijäin eläkelain (395/61) 8 §:n 4 momentissa mainitun lain, eläkeohjesäännön tai eläkesäännön mukaista täyttä työkyvyttömyyseläkettä, yksilöllistä varhaiseläkettä tai työttömyyseläkettä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Sijaisapua järjestettäessä tätä lakia sovelletaan maatalousyrittäjään, joka itse työhön osallistuen omaan lukuunsa, yhteiseen lukuun tai perheenjäsenenä harjoittaa maataloutta saaden siitä pääasiallisen toimeentulonsa ja jolla sairauden, tapaturman, synnytyksen tai muun niihin verrattavan tilapäisen syyn vuoksi ei ole mahdollisuutta huolehtia maatalousyhtyritykseen kuuluvista välttämättömistä tehtävistä ilman tässä laissa säädettyä sijaisapua.

Sijaisapua järjestettäessä tätä lakia sovelletaan myös yritystoiminnan jatkamisen vaatimien järjestelyjen toteuttamiseksi silloin kun 1 momentissa tarkoitettun yrittäjän sairaudesta tai tapaturmasta seuraa pysyvä työkyvyttömyys tai milloin sijaisavun tarve johtuu 1 momentissa tarkoitettun yrittäjän kuolemasta.

Sijaisapua järjestettäessä lakia sovelletaan myös edellä 1 momentissa tarkoitettuun maatalousyrittäjään, jolla asevelvollisuuden, aseettoman palveluksen tai siviilipalveluksen suorittamisen vuoksi ei ole mahdollisuutta huolehtia maatalousyhtyritykseen kuuluvista välttämättömistä tehtävistä ilman tässä laissa säädettyä sijaisapua. Lisäksi tällöin edellytetään, että maatalousyrittäjä on jo ennen palvelukseen astumistaan itsenäisesti joko kokonaan tai pääosin huolehtinut maatalousyhtyrityksen päivittäisistä töistä.

3 §

Maatalousyhtyrityksen karjatalouteen kuuluvien tehtävien katsotaan aiheuttavan edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitettun sidonnaisuuden yhdelle maatalousyrittäjälle, jos yhtyrityksessä harjoitettu karjatalous lomituksen aikana käsittää vähintään kaksi kotieläinyksikköä, ja kahdelle maatalousyrittäjälle, jos karjatalous lomituksen aikana käsittää vähintään kahdeksan kotieläinyksikköä. Kotieläinyksiköistä säädetään tarkemmin asetuksella.

Sidonnaisuutta arvioitaessa otetaan lisäksi huomioon yhtyrityksen karjataloustehtäviin palikatut ulkopuoliset työntekijät maatalousharjoittelijoita lukuun ottamatta sekä muut yhtyrityksen olosuhteet. Jos on ilmeistä, että maatalousyrittäjän sidonnaisuus yhtyrityksen karjatalouteen kuuluviin välttämättömiin tehtäviin ei vastaa edellä 1 momentissa säädettyä, voidaan mainituista kotieläinyksiköiden määrästä poiketa.

4 §

Tätä lakia sovelletaan sijaisapua järjestettäessä maatalousyrittäjään, joka harjoittaa maataloutta ja jolla tilapäisen syyn vuoksi ei ole mahdollisuutta huolehtia maatalousyhtyritykseen kuuluvista välttämättömistä tehtävistä ilman sijaisapua.

(ks. myös ehdotuksen 5 §)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Maatalousyrittäjien sijaisavun tarvetta arvioidessa otetaan huomioon yrityksen maataloustehtäviin palkatut ulkopuoliset työntekijät maatalousharjoittelijoita lukuunottamatta, yrityksessä työskentelevät maatalousyrittäjät ja muut yrityksen olosuhteet.

4 §

Lakia ei sovelleta maatalousyrittäjään, jolla on palveluksessaan vuosilomaa tai viikkovapaata järjestettäessä karjaloudessa taikka sijaisapua järjestettäessä maataloudessa säännöllisesti yksi tai useampi perheen ulkopuolinen palkattu työntekijä. Milloin yrityksessä on kuitenkin vain yksi edellä 2 tai 3 §:ssä tarkoitettu maatalousyrittäjä, sovelletaan lakia häneen, vaikka hänellä onkin palveluksessaan yksi perheen ulkopuolinen palkattu työntekijä.

Poikkeustapauksessa lakia voidaan soveltaa myös sellaiseen maatalousyrittäjään, jolla on palveluksessaan säännöllisesti enintään kaksi perheen ulkopuolista palkattua työntekijää. Tällöin edellytyksenä kuitenkin on, ettei yrittäjä palkatuista työntekijöistä huolimatta voi 2 §:ssä tarkoitetussa tapauksessa vapautua tehtävistään vuosiloman tai viikkovapaan ajaksi tai 3 §:ssä tarkoitetussa tapauksessa huolehtia yrityksen toimintaan liittyvistä välttämättömistä tehtävistä.

(ks. voimassa olevan lain 3 §)

5 §

Edellä 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuna tilapäisenä syynä pidetään sairautta, tapaturmaa, lääkärin määräykseen tai lakiin perustuvaa kuntoutusta, raskautta ja synnytystä, isyysloma, lapsen sairautta, ottolapsen hoitoa, lähiomaisen kuolemaa ja hautajaisia sekä muuta niihin rinnastettavaa tilapäistä syytä.

Tilapäisenä syynä pidetään myös varusmiespalveluksen, aseettoman palveluksen tai siviilipalveluksen suorittamista edellyttäen, että maatalousyrittäjä on jo ennen palvelukseen astumistaan itsenäisesti joko kokonaan tai pääosin huolehtinut maatalousyrittäjän päivittäisistä töistä, sekä kertausharjoituksia ja kertausharjoituksia korvaavaa palvelusta.

Tilapäisenä syynä pidetään lisäksi yritystoiminnan jatkamisen tai yritystoiminnasta luopumisen vaatimia järjestelyjä silloin, kun yrittäjän sairaudesta tai tapaturmasta seuraa pysyvä työkyvyttömyys tai kun sijaisavun tarve johtuu yrittäjän kuolemasta. Järjestelyistä tu-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

lee ilmoittaa lomalautakunnalle niin kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

6 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) maataloudella maatilatalouden tuloverolain (543/67) mukaan verotettavaa karjatalouden ja kasvinviljelyn harjoittamista;

2) karjataloudella maatilatalouden tuloverolain mukaan verotettavaa kotieläintaloutta, ei kuitenkaan porotaloutta eikä kalastusta;

3) maatalousyrittäjällä henkilöä, joka itse työhön osallistuen harjoittaa maataloutta omaan tai yhteiseen lukuun tai niin kuin maatalousyrittäjien eläkelain 1 a §:ssä (1009/87) säädetään perheyityksen jäsenenä, ei kuitenkaan alle 15-vuotiaista henkilöä; sekä

4) maatalousyrittäjällä sellaista maataloutta, jota harjoitetaan itsenäisenä taloudellisenä yksikkönä ja jota pidetään maatilatalouden tuloverolain tarkoittamana yhtenä tulolähteenä.

2 luku

Lomituspalvelujen kesto

5 §

Maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja vuosiloman ajaksi, jonka pituus on yksi ja yksineljäsosa työpäivää jokaiselta täydeltä lomanmääräytymiskuukaudelta. Jollei lomapäivien luvuksi tule kokonaislukua, päivän osa katsotaan tädeksi lomapäiväksi.

Tädeksi lomanmääräytymiskuukaudeksi katsotaan lomakautta edeltävän maaliskuun lopussa päättyvän lomanmääräytymisvuoden sellainen kalenterikuukausi, jonka aikana maatalousyrittäjä on toiminut 2 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä alle 65-vuotiaana vähintään neljänätoista päivänä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua aikaa laskettaessa noudatetaan muutoin soveltuvin osin, mitä vuosilomalain (272/73) 3 §:ssä on säädetty työssäolopäivien veroisena pidettävien päivien ottamisesta huomioon vuosiloman pituutta määrättäessä.

6 §

Maatalousyrittäjän on pidettävä 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu vuosilomansa enintään neljässä erässä lomakauden aikana. Lomakausi

2 luku

Lomituspalvelujen kesto

7 §

Maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja vuosiloman ajaksi, jonka pituus on 1,58 työpäivää jokaiselta täydeltä lomanmääräytymiskuukaudelta. Jollei lomapäivien luvuksi tule kokonaislukua, päivän osa katsotaan tädeksi lomapäiväksi.

Tädeksi lomanmääräytymiskuukaudeksi katsotaan lomakautta edeltävän maaliskuun lopussa päättyvän lomanmääräytymisvuoden sellainen kalenterikuukausi, jonka aikana maatalousyrittäjä on toiminut 2 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tehtävissä alle 65-vuotiaana vähintään 14 päivänä.

Vuosiloman pituutta laskettaessa noudatetaan muutoin soveltuvin osin, mitä vuosilomalain (272/73) 3 §:ssä on säädetty työssäolopäivien veroisena pidettävien päivien ottamisesta huomioon vuosilomaa määrättäessä.

8 §

Maatalousyrittäjä voi pitää 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua vuosilomansa enintään neljässä erässä lomakauden aikana. Lomakausi on

Voimassa oleva laki

on huhtikuun 1 päivän ja seuraavan vuoden maaliskuun 31 päivän välinen aika, nämä päivät mukaan luettuina.

7 §

Kalenterivuoden aikana maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja viikkovapaata varten yhteensä enintään 12 viikkovapaapäivän ajaksi.

(ks. voimassa olevan lain 8 §)

8 §

Maatalousyrittäjän on pidettävä 7 §:ssä tarkoitettut viikkovapaapäivät erikseen tai yhdessä, enintään kuitenkin viisi viikkovapaapäivää kalenterikuukaudessa.

9 §

Maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja sijaisapua varten sairauden, tapaturman tai muun niihin verrattavan tilapäisen syyn, asevelvollisuuden, asettoman palveluksen tai siviilipalveluksen suorittamisen vuoksi ajaksi, jonka lääkärintodistuksella osoitettu määräaikainen työkyvyttömyys taikka muutoin luotettavasti osoitettu sijaisavun tarve kestää. Ilman lääkärintodistusta sijaisapua voidaan antaa sairauden ja tapaturman johdosta lomautakunnan määräämäksi ajaksi, enintään kuitenkin seitsemäksi päiväksi. Naispuolisella maatalousyrittäjällä on kuitenkin oikeus saada sijaisapua synnytyksen vuoksi ajaksi, johon sisältyy 155 päivää ja joka alkaa 35 päivää ennen laskettua synnytyksaikaa.

Sijaisapua voidaan myöntää myös pysyvän työkyvyttömyyden alkamista tai kuolemantapausta välittömästi seuraavan kuuden kuukau-

Ehdotus

huhtikuun 1 päivän ja seuraavan maaliskuun 31 päivän välinen aika, nämä päivät mukaan luettuina.

Maatalousyrittäjä, joka luopuu karjataloudesta, voi kuitenkin pitää vuosilomansa jo lomanmääräytymisvuoden aikana ennen karjataloudesta luopumistaan.

9 §

Kalenterivuoden aikana on alle 65-vuotiaalla maatalousyrittäjällä oikeus saada lomittaja viikkovapaata varten yhteensä enintään 12 päivän ajaksi.

Maatalousyrittäjä voi pitää enintään viisi viikkovapaapäivää kalenterikuukaudessa joko erikseen tai yhtäjaksoisesti.

(ks. ehdotuksen 9 § 2 mom.)

9 a §

Maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja sijaisapua varten sairauden tai tapaturman vuoksi enintään siksi ajaksi, jonka lääkärintodistuksella osoitettu työkyvyttömyys kestää, kuitenkin korkeintaan siihen asti, kun maatalousyrittäjä on asetuksella säädetyllä tavalla saanut tiedon siitä, että eläkelaitos on tehnyt päätöksen työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisestä hänelle toistaiseksi.

(ks. myös ehdotuksen 9 b § 1 mom. sekä 9 c ja 9 e §)

Kuntoutuksen vuoksi maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja enintään siksi ajaksi, jonka lääkärin määräykseen tai lakiin perustuva kuntoutus edellyttää.

Sijaisapua voidaan antaa sairauden ja tapaturman vuoksi ilman lääkärintodistusta sekä lapsen sairauden johdosta enintään seitsemäksi päiväksi.

(ks. ehdotuksen 9 d §)

Voimassa oleva laki

den aikana enintään 60 päivän ajaksi, ellei sijaisavun jatkamiselle tämän jälkeen ole asetuksella tarkemmin säädettyjä erityisen painavia syitä.

(ks. voimassa olevan lain 9 § 1 mom.)

Ehdotus

9 b §

Naispuolisella maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja sijaisapua varten raskauden ja synnytyksen vuoksi enintään 200 päivän ajaksi, joka alkaa 35 päivää ennen laskettua synnytysaikaa. Jos raskaus päättyy aikaisemmin kuin 35 päivää ennen laskettua synnytysaikaa, oikeus sijaisapuun alkaa raskauden päättymisestä. Jos lapsi syntyy kuolleena tai kuolee äitiysrahakautena tai äiti antaa lapsen tänä aikana ottolapseksi, oikeus sijaisapuun voi kestää enintään äitiysrahakauden ajan.

Alle kaksivuotiaan ottolapsen hoidon johdosta on naispuolisella maatalousyrittäjällä oikeus saada sijaisapua lapsen hoitoonotosta alkaen enintään 120 päivän ajaksi.

Sijaisapua voidaan edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa myöntää vaihtoehtoisesti miespuoliselle maatalousyrittäjälle siitä lähtien, kun hänelle suoritetaan sairausvakuutuslain (364/69) mukaista vanhempainrahaa, sen suorittamisajan loppuun saakka. Sijaisapua voidaan kuitenkin myöntää enintään siihen asti, kun naispuolinen maatalousyrittäjä olisi samassa tapauksessa oikeutettu saamaan sijaisapua.

Miespuolisella maatalousyrittäjällä on oikeus saada sijaisapua lapsen syntymän yhteydessä vähintään kuudeksi ja enintään 12 päiväksi sairausvakuutuslain mukaisen isyysrahan suorittamisaikana.

9 c §

(ks. voimassa olevan lain 9 § 1 mom.)

Varusmiespalveluksen, aseettoman palveluksen ja siviilipalveluksen suorittamisen vuoksi maatalousyrittäjällä on oikeus saada sijaisapua enintään asevelvollisuuslaissa (452/50) ja aseetomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetussa laissa (132/69) säädetyksi ajaksi sekä kertausharjoitusten ja kertausharjoituksia korvaavan palveluksen vuoksi palveluksen osoitetun keston ajaksi.

9 d §

(ks. voimassa olevan lain 9 § 2 mom.)

Maatalousyrittäjällä on oikeus saada sijaisapua yritystoiminnan jatkamisen tai yritystoiminnasta luopumisen vaatimia järjestelyjä varten pysyvän työkyvyttömyyden alkamista tai

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kuolemantapausta seuraavan kuuden kuukauden aikana enintään 60 päivän ajaksi, jollei sijaisavun jatkamiselle kuuden kuukauden jälkeen ole asetuksella tarkemmin säädettyjä erityisen painavia syitä. Pysyvän työkyvyttömyyden katsotaan alkavan, kun maatalousyrittäjä on asetuksella säädetyllä tavalla saanut tiedon siitä, että eläkelaitos on tehnyt päätöksen työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisestä hänelle toistaiseksi.

9 e §

(ks. voimassa olevan lain 9 § 1 mom.)

Maatalousyrittäjällä on lähiomaisensa kuoleman sekä lähiomaisensa hautajaisten vuoksi oikeus saada sijaisapua yhden päivän ajaksi ja edellä 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun muun tilapäisen syyn nojalla enintään ajaksi, jonka luotettavasti osoitettu sijaisavun tarve kestää.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

Järjestettäessä vuosilomaa 31 päivänä maaliskuuta 1989 päättyvällä lomakaudella noudatetaan kuitenkin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Lain 7 §:n 1 momenttia sovelletaan jo määrättäessä vuosiloman pituutta maaliskuun 31 päivänä 1989 päättyvältä lomanmääräytymisvuodelta.